

Tolvprofetboken, del 2

- s. 1 Nahum, Habackuk
- s. 2 Sefanja, Haggai
- s. 3 Sakarja, Malaki

Gamla testamentet avslutas av tolv profeter, som verkar under tiden 750–400 före Kristus. Utgångspunkten är det ömsesidiga förbund som Gud ingått med Israels folk. När Israel överger gemenskapen med sin Gud, söker hjälp hos andra och inte följer hans bud utan går sina egna vägar, då sänder Gud profeter för att kalla dem tillbaka till sig. Om de inte lyssnar och vänder tillbaka kommer så småningom det nödvändiga straffet, helt i enlighet med förbundsbestämmelserna. På andra sidan katastrofen möts de dock åter av Guds uthålliga kärlek, som erbjuder upprättelse och nystart.

Nahum

Till Juda rike, som på 600-talet lever i skuggan av den fruktade stormakten Assyrien, talar profeten Nahum tröst. Det mäktiga riket i öster går fram med brutalitet och sprider skräck omkring sig. Assyrierna är kapabla till de mest hänsynslösa grymheter och förödmjukar folk och länder. Vi vet från andra källor, att de slet skinnet av sina motståndare medan de ännu levde, stympade dem och körde över dem med vagnar. Vad människor kan göra i en krigssituation, det känner vi till, också från vår egen samtid.

Rättvisan ska till slut hinna ikapp också assyrierna, som är straffets redskap för Gud. Han sanktionerar inte allt de gör. Se, jag är emot dig, säger Herren Sebaot, 2:13.

De ska drabbas av en armé som är dem alltför stark och inte kunna komma undan. Man kan riktigt känna det definitiva och oundvikliga i Nahums målande ord i 3:2f. År 612 kommer slutet för den assyriska stormakten.

Gud är skapelsens och historiens Herre. Han är rättens ytterste garant och hela tillvarons rättvise Domare. Han känns vid sitt folk och griper in till deras frälsning, de som flyr till honom.

God är Herren, en tillflykt på nödens dag, han känner dem som flyr till honom, 1:7, är ett löfte att lita på.

Habackuk

Denna egenartade bok består av en dialog mellan Gud och hans profet, som slutligen övergår i bön och lovsång. Här finns likheter med både klagopsalmerna och Jeremia. Profeten ställer djärva frågor till sin Gud angående det moraliska förfallet i Juda. Hur kan Gud se hur rätten vrängs och den svage förtrycks, utan att ingripa?

Herren svarar att han ska ingripa och göra upp med ondskan. Han ska uppväcka babylonierna; de ska straffa orätten i Guds folk. Denna världsmakt är under uppsegling vid 600-talets slut.

Deras högmod, självtillit och bristande respekt för människovärdet föranleder i sin tur nya frågor. Frågor om hur Gud kan tillåta ett sådant skoningslöst folk och till och med använda det i sin tjänst.

Svåra tider och smärtsamma erfarenheter behöver dock inte leda till gudsförnekelse eller bitterhet. Habackuk väntar stilla och ödmjukt på Guds ingripande. Frågor får ställas och svar sökas, men Gud är större än våra tankar och avslöjar inte allt för oss. Tron håller ändå fast vid Gud och hoppet sträcker sig framåt trots allt.

I tider av mörker får vi be till den Gud som är rättfärdig och trogen sitt heliga väsen, ja, vi får glädja oss över honom och kalla honom ”min frälsnings Gud”.

Herre, låt ditt verk få liv igen, 3:9, är en ständigt aktuell bön.

Sefanja

Begreppet Herrens dag går som en underton genom de tolv profeter som avslutar GT. Hos Sefanja (slutet av 600-talet) blir det huvudtema och framställs i förfärande och livfulla bilder. Herrens dag är den dag då Gud dömer, då han gör upp med ondskan, var den än finns. Domen måste komma över en avfallen och upprorisk värld – ingen kan köpa sig fri eller undkomma. Den drabbar avguderier och självupphöjelse, olydnad och svek mot Gud och människor. Guds kompromisslösa dom når också Guds egendomsfolk. Herrens dag är en vredens dag, när hans nitälskans eld ska brinna och ödelägga hela jorden. Det är dagen då Gud visar sig rättfärdig.

Den är också frälsningens dag, då Gud, trogen sina löften, räddar och befriar dem som lägger ned sitt motstånd, låter sig försonas med Gud och söker skydd hos honom. Bara Gud själv kan rädda från Gud. Sefanja talar om ett folk som renat träder fram ur domen och som ska tjäna, tillbe och lyda Gud. Det är en underlig skara som beskrivs: ett folk som är ödmjukt och svagt, som består av haltande och fördrivna, som Gud samlar, frälser och för hem. Glädjen över frälsningens under lyser fram: Herren, din Gud, bor i dig, en hjälte som frälsar. Han gläder sig över dig med lust, han tiger stilla i kärlek, han fröjdas över dig med jubel, 3:17.

De tre avslutande böckerna i tolvprofetboken riktar sig till det folk som finns kvar på andra sidan exilen i Babel. Historien har vänt och de kan med glad förväntan vända blicken framåt.

Haggai

En rest av det judiska folket har återvänt från Babel och börjat återuppbyggnaden av templet. Bygget avstannar emellertid och ligger nere en längre tid (Esra 1–4) och man ser i stället om sitt eget hus. År 520 sänder Gud profeten Haggai, som kritiserar folket och visar att välsignelsen uteblir på grund av deras handlande. Han uppmuntrar folket att på nytt ta itu med tempelbygget och arbeta i förtröstan på Guds löfte om sin närvaro och hjälp. Folket lyssnar, får nytt mod ur Guds Ord och lyder.

Slutorden riktar sig till folkets ledare, Davidsättlingen Serubbabel. Gud betygar att han är utvald, utrustad med gudomlig auktoritet och står under särskilt beskydd.

Regeln då som nu lyder: Sök först Guds rike och hans rättfärdighet, så skall ni få allt det andra också.

Sakarja

Strax efter Haggai börjar Sakarja sin verksamhet; båda nämns i Esra 5:1 och 6:14.

Bokens första del (1–8) innehåller tio märkliga syner, som är relaterade till folkets återuppriktelse och tempelbygget. De syftar till att uppmuntra folket och ge det hopp. En mäktig syn är scenen inför Guds tron, där översteprästen Josua får förlåtelse och renas från exiltidens orenhet. Han och hans folk får genom Guds nåd börja om på nytt.

Templet blir färdigställt och invigs år 516, sjuttio år efter dess förstörelse. Detta är ett tecken på att Gud nu åter bor mitt bland sitt folk. Men den gyllene tidsålder som man hoppats på låter vänta på sig. Folket får uppleva svåra tider, men välsignelserna i det lilla är förebud till något bättre som väntar.

Den andra delen (9–14), som innehåller både domsord och frälsningsutsagor, är ovanligt rik på Messias-löften och kom att få stor betydelse för Jesus under hans sista vecka på jorden. Där finns löfterna om Sions rätte kung, som kommer på en åsna, om befrielsen och förbundsblodet, om hörnstenen från Juda, om honom som blir genom-borrade och om svärdet som vänds mot Guds herde. Här vänds blicken framåt mot den kommande Messias, hans förkastelse och upphöjelse. Se, din konung kommer till dig.

Malaki

Boken är uppbyggd som en dialog kring folkets frågor och Guds svar. Situationen som beskrivs liknar den Esra och Nehemja verkar i. Tidsmässigt pekar detta på andra hälften av 400-talet.

Det lilla Juda, med kanske 150 000 invånare på en yta av 30x40 km, har viss självständighet, men är dock utan egen kung och underställt Persien. Trots att templet är i funktion och stora löften givna, både om Guds närvaro och om en kommande Messias, så präglas folket av uppgivenhet och likgiltighet. Det verkliga hotet kommer inte från en främmande makt utan det kommer inifrån dem själva. De är olydiga mot Gud och tar det lätt med hans Ord.

Malakis budskap är att Herren fortfarande älskar sitt folk och står fast vid sitt förbund, och att han förväntar sig lydnad och trohet av sitt folk. Även om det inte nu ser ut att löna sig att satsa sitt liv på Gud, så ska Herrens dag komma och göra skillnaden mellan rättfärdig och ogudaktig tydlig.

Slutorden ställer Moses undervisning, förbundet med dess plikter och löften, i centrum. De utlovar också en ny Elia (enligt NT Johannes Döparen; Luk 1:17). Elia var profeten som radikalt bekämpade den religiösa kompromissen – försöket att tjäna både Gud och avgudarna. Mose och Elia står som portalgestalter för den gammaltestamentliga uppenbarelse, med uppgift att bereda väg för honom som är den gudomliga planens innersta hemlighet. På förklaringsberget möter vi dem tillsammans med Jesus – Frälsaren. Innan den siste i raden av GT-profeter tystnar, får han ge löftet: För er som fruktar mitt namn skall rättfärdighetens sol gå upp med läkedom under sina vingar.